W. Wabadik

Tema otsus

„Laene“ kirjastus Tallinnas
1918

B. Mäns'i trükk, Tallinnas, Laial uul. 5.

Üle kolme aasta elasin ma juba ühes suuremas Eestimaa alewis, kus ministeriumi kooliõpetajana ametis olin. Kusagil ei olnud ma weel nõnda kaua paigal seista püsinud kui siin. Oli kohti olemas, kus waewalt pool aastat ametis olin asunud, kuid kusagil ei suutnud ma kauemini ametis paigal olla.

Mis mind just siia koha külge köitis, on minul enesel praegu teadmata. Elu siinses alewis ei olnud kuigi kuldne, kuid äraminemiseks ei leidnud ma mingisugust põhjust, olgugi, et elu siin wahest mõnest küljest natukene pahem ja rängem oli, kui kusagil mujal külanurgas.

Nagu juba tähendasin, olin ma enesele kooliõpetaja elukutse walinud, ja sellel tööpõllul olin ma juba üle wiieteistkümne aasta töötanud. Peale kooliõpetajate seminari lõpetamist asusin kohe ametisse ja ei ühtegi talwet ei olnud weel siiamaani mööda läinud, kus ametita oleksin olnud.

Et mul juba 35 aastat turja peal oli ja ma ikka weel poissmehena edasi elasin, siis muutus

wiimasel ajal poissmehe elu kaunis wastikuks ja ma hakkasin naisewõtmise peale mõtlema.

Mitte janu naise järele ei sundinud mind selle mõtte teostamisele, waid teiste perekondade õnnelik abielu.

Suwekuudel ei olnud poissmehe elul wiga, kuid sügise õhtudel muutus elu wähe õudseks ja igawaks, ning siis oleksin hea meelega näinud, et naine minu kõrwal majas oleks asunud ja mind lõbustanud. Aasta läks aasta järele, ja niisama ka minu naisewõtmine. Pikkadel talwistel õhtudel tegin ma otsuseks kewadel naist wõtma hakata, kui aga kewade kätte jõudis, siis nägin, et naisewõtmisega sügiseni weel aega küllalt on, kuid peagi jõudis sügise kätte ja naist ei olnud ma ikkagi weel majasse toonud.

Möödalänud sügisel otsustasin siiski kindlasti kewadel naisewõtmisega algust teha, ja sellele mõttele jäin ka truuks. Juba talwel hakkasin ma alewi neiude seast enesele parajat wälja otsima, aga ilmaski ei suutnud minu pilk kellegi peale pikemalt peatama jääda. Ühel neiul paistis üks ja teisel teine wiga olema. Iluduse ja kaasawara peale ma just rõhku ei pannud — tahtsin ainult naist saada, kes minu huwidele oleks wastanud.

Minu tulewane pidi tingimata korralik, elutundja ja laitmata eluwiisidega naisterahwas olema, kuid niisugust ma külast ega alewist ei leidnud. Wanaduse peale ma ka just rõhku

ei pannud, kuid minust mitte wanem. Alewis ja külas oli neiusid küllalt olemas, kes esimese kutse peale oleksid sülle jooksnud, kuid need olid kõik liiga lapselikud ja lohakad. Minu tulewasel naisel pidi oma kindel ilmawaade olema, kuid nendel neiudel, kellega siiamaani kokku olin puutunud, seda küll ei olnud.

Korra lagunes alewirahwa seas jutt laiali, et alewisse olla keegi noor lesk elama asunud; üürinud enesele korteri ja teha seal õmblustööd. Alguses ei äratanud see teade minus mingisugust uudishimu ja mina jätkasin piilumist neiude seas edasi, et enesele kohalikku naist leida, kuid kõik otsimised ja piilumised jäid tagajärjetaks.

Mida kauem uus elanik alewis oli asunud, seda laialisemaks ja igapäewasemaks muutusid jutud tema üle. Tema oli jutuaineks koduses elus, pidudel ja naistel alewi tänawatel. Midagi halba ega head ei teatud temast rääkida, räägiti ainult esialgselt saadud teateid tema endise elu kohta, et ta mees olla aasta eest tiisikusehaigena ära surnud ja teda ühes pisikese tütrega karmi saatuse hooleks jätnud. Mees olla temal kaunis haritud olnud jne. Alewisse asunud tema sellepärast elama, et siin kergemine tööd leida, sest talutööd ei suutwat ega tahtwat ta teha. Koduses elus olla tema kaunis kinnine ja ei tegewat majainimestega tegemist. Elada ainult enda tööle ja lapsele. Õhtuti käia ta lapsega wäljas jalutamas ning tulla alati õigel ajal koju

ja ei hulkuwat ilmaski meesterahwastega metsi mööda, nagu seda teised alewi naisterahwad tegewat.

Mitte üksinda naisterahwastes ei suutnud uus juurdeasuja uudishimu äratada, waid ka meesterahwad olid tema üle weidi waimustatud.

Peagi hakkasid alewielanikkude seas jutud ringi liikuma, et uus juurdetulija olla meesterahwaste wastu palju jutukam kui naisterahwastega. Kui palju need jutud eneses tõtt sisaldasid, seda ma seekord ei teadnud, kuid arwatawaste pidi neil juttudel mingisugune põhi all olema.

Neiud paistsid uue juurdetulija üle kaunis pahased olewat, sest et ka meesterahwad muust enam ei rääkinud kui ainult temast — „alewi kuningannast". Kes temale selle nime oli ristinud, seda ei tea ma ütelda, kuid kõik nimetasid teda selle nimega.

Mina teda siiamaale näinud weel ei olnud ja ei teadnud ka tema kohta mingisugust otsust teha, kuid tahes wõi tahtmata jäid minu mõtted wahel tema peale peatama, ja ma hakkasin mõttes teesid otsima, kudas oleks wõimalik temaga tuttawaks saada.

Seal tuli juhtumine abiks.

Esimest korda nägin teda alewi tuletõrjujate pidul. Kuid siis ajas ta paari laiemalt tuntud alewi seltskonna tegelasega juttu ja minul ei olnud kudagi wõimalik ta jutule peaseda. Lootsin temaga tantsu ajal tuttawaks saada, kuid siis ei olnud teda enam kusagilt leida ja, nagu ma kuulsin, olla ta ära,

koju, läinud, sest et tema laps olla teiste inimeste hoole alla jäänud.

Wälimuse järele otsustades, oli ta kaunis kena ja meeldiw naisterahwas, nii umbes 26—28 aasta wanune. Seljas kandis ta musta siidist kleiti, mis hästi lihtsalt ja maitserikkalt oli õmmeldud. Juuksed olid tal lühikeseks lõigatud, kuid ilma mingisuguse sideta ja hästi lokkis. Iga tema liigutuse juures puutusid lokkide otsad wastu õlasid, ja wabalt seisis suur punane roosiõis ta juustes.

Kõikide pidul wiibijate pilgud jäiwad tema peale peatama ja nii mõnigi kadedusesõna tuli neiude poolt kuuldawale. Wabalt ja sirgelt jalutas ta mööda saali edasi ja tagasi, nagu oleks ta omas kodus.

Sellest õhtust peale ei suutnud minu mõtted enam kaugemale lennata, kui ainult tema juurde. Tegin igasuguseid plaanisid, kudas oleks wõimalik temaga tutwaks saada. Õhtuti hulkusin tema korteri ümbruses ja lootsin, et, kui ta peaks wälja jalutama tulema, minul siis ehk wõimalus oleks kudagi moodi temale lähineda. Kuid kõik need katsed jäid tagajärjetaks.

Wahel juhtusin teda alewi tänawatel nägema, kuid siis ei olnud ma ilmaski korralikult riides. Mõnikord paistis jälle temal rutt olewat ja siis ei olnud mul julgust temaga rääkima hakkamiseks.

Nii oli see piinaw elu kuni kewadeni kestnud ja ma ei olnud weel temaga tuttawaks saanud, kuid

seal tuli saatus mulle ise appi ja ma sain asjaga kaunis kergesti hakkama.

Kooli waheaegadel andsin ma alewi elanikkudele tundisid ja seda tegin ma ka nüüd, kuid nüüdne õpilane oli keegi täiskaswanud neiu. Nagu ma sellest neiust aru sain, ei olnud tema tunniwõtmise põhjuseks mitte õppimine, waid lihtsalt noodaheitmine minu järele. Neiu mulle ei meeldinud ja korralikult täitsin ma kooliõpetaja kohust.

See oli õhtu eel, kui ta minu juurest tunnist lahkus, ja et mul asja oli alewisse minna, siis läksime seltsis, sest et koolimaja alewist natukene eemal asus. Neiule näis minu kaasatulemine wäga meeldiwat ja ta püüdis ennast kaunis minu lähedal hoida.

Koolimajast wälja astudes, nägin ma küll ühte naisterahwast wäikse lapsega raudtee peal jalutawat, kuid kauguse pärast oli wõimata isikut ära tunda. Ligemale jõudes tundsin ma, et see meie alewi „kuninganna" oli, ja siis ei suutnnd minu pilk enam mujal püsida, kui ainult tema peal.

Arwatawaste ei meeldinud minu tegewus kaaslasele ja ta ütles mulle wähe kibedalt: „Teid ei näi minu jutt sugugi huwitawat, sest teie wiibite mõttes wist kellegi teise juures!" kuna ta ise sealjures wihase pilgu raudtee peal jalutawa naisterahwa poole saatis.

Warsti lahkusin ma õpilasest ning sammusin ruttu metsa poole, et jalutajale teisest küljest wastu tulla.

Raudtee peale jõudes nägin ma, et laps minu unistusest hulga maad ette oli jõudnud, kuna ta ise pikkamisi lapsele järele sammus. Et kudagi moodi juttu alustada, arwasin paremaks seda kõige enne lapsega teha, ning ma püüdsin raudtee ääres pisikese kinni ja hakkasin temaga wallatust tegema, millega ka laps kaunis nõus näis olewat.

„Kui ma ei eksi, siis meie ministeriumi kooli wanem kooliõpetaja!" ütles ta, enne kui ma teda teretada jõudsin, kuna sealjuures oma käe teretamiseks wälja sirutas.

Natukene kohmetanult wõtsin ma pakutud käe wastu, kogeldasin tutwustamiseks oma nime, kuid arwatawaste ei suutnud tema küll sellest aru saada. Palusin temalt seltsis jalutamiseks luba, mida ta ka heameelega andis.

Alguses sammusime waikides mööda raudteed edasi. Kudagi moodi ei leidnud ma sündsat ainet, mille üle oleks wõinud rääkimist alustada. Arwatawaste muutus ka temal waikimine piinlikuks ja ta alustas esimeseks juttu.

„Nagu ma kuulsin, olla teie juba kolm aastat siinse kooli peal ametis. Kas teie kõik need suwed, millal koolitegewus seisab, siin alewis mööda olete saatnud?" küsis ta, mulle terawalt otsa waadates.

„Kewadel on minul ikka mõte olnud, wabal ajal kuhugile sõita, kuid siiamaani on see ainult mõtteks jäänud, ning kaugemale ma ei ole weel saanud, kui praegult olen. Harilikult ei ole ma

kauemine kusagil kooli peal paigal püsinud seista, kui ainult ühe aasta, siin aga töötan ma juba neljandat, olgugi et see koht mulle mõnest küljest wastumeelne on", wastasin ma.

„Ja selle suwe mõtlete ka siin alewis mööda saata?" küsis ta uuesti.

„Ja!"

Mida kauemine meie jalutasime, seda elawamaks läks jutt meie wahel. Teda nähti iga asi huwitawat ja ta päris kõige järele, millel wähegi tähtsust oli. Pidin talle kooli õpekawast rääkima, niisama laste hingeelust, kooliõpetajate elukutsest ja selle raskustest, puudustest meie koolides ja kirjandusest. Pani mulle hulga küsimusi ette, millede peale ma korralikult ja asjalikult wastata püüdsin. Ka nähti minu wastused teda rahuldawat, kuid ikka ja ikka ladus ta mulle küsimuse küsimuse peale ette, ning kõigi nende küsimuste peale olin ma kohustatud wastust leidma.

Hakkas juba pimedaks minema ja meie pöörasime alewi poole tagasi. Alewi wahele jõudes, palusin temalt kojusaatmiseks luba, mida ta ka lahkesti lubas. Peagi jõudsime tema elumaja juurde, kus weel natukene aega seisatasime ja juttu ajasime.

Küsisin, kas ta igal õhtul wäljas jalutamas käib, mille peale ka mulle jaatawalt wastas, et tema armsam jalutamisepaik nüüd raudtee olla, ja seda teha ta nimelt igal õhtul, kui ilm wähegi kohane olla.

Jumalaga jättes palusin temalt ühiseks jalutamiseks luba, mille peale ta mulle wastas, et

tal selle wastu midagi ei olla, kui tema aga minule mitte liiga tüütawaks ja igawaks ei muutuwat.

Soowisin talle head ööd ja hakkasin kaunis lõbusas meeleolus koju poole sammuma. Kodu jõudes süütasin lambi põlema ja katsusin enne magamaheitmist natukene lugeda, kuid sellest ei tulnud midagi wälja, sest et mõtted ainult tema ümber keerlesid.

Nüüd saime peaaegu igal õhtul teatud ajal raudtee peal kokku ja jalutasime kuni pimeda tulekuni. Ajasime juttu kirjandusest, politikast, päewauudistest ja muist asjadest, kuid kõikidest näis temal hea teadmine ning arusaamine olewat. Alati oli tal tütar kaasas ja selle eest püüdis ta igatepidi hoolt kanda ja, nagu näha, sai see juba wäiksest east teatud reeglite järele kaswatud.

Ühel õhtul, kui meie jälle raudteed mööda jalutasime, olime juttu ajades alewist kaunis kaugele läinud. Sellekordseks kõneaineks oli meil Inglise naisõiguslaste liikumine, mille üle meie wahel wäikene waielus tõusis. Waieldes ei pannud meie sugugi tähele, et äikese pilw lähinenud oli, kui järsku wihma sadama hakkas.

Ainukene lähedam hoone oli koolimaja, kus ka minu elukorter asus, ja sellepärast palusin ma teda oma juurde wihma eest ulualla tulla, missuguse pakkumise ta ka hea meelega wastu wõttis.

Wõtsin tema tütrekese sülle, ja siis läksime pooljookstes üle heinamaa koolimaja poole. Kohale

jõudes, palusin teda sisse astuda, et jooksmisest natukene jalgu puhata, mida ta ka täitis.

Tuppa jõudes wõttis ta, luba küsides, minu kirjutuslaua ääres istet ning hakkas laual olewaid raamatuid sorima. Nagu näha, huwitasid teda raamatud wäga, sest peagi palus ta endale nendest mõnda lugemiseks. Ma täitsin tema palwet hea meelega ja pakkisin wäljaotsitud raamatud walge paberi sisse.

Ajasime hulk aega päewasündmustest juttu, sest meie endine waielus oli wihma tuleku läbi selleks korraks katkestatud. Laps oli tal sülle magama uinunud — ja nii rääkisime meie kaua, kuna wäljas ikka weel wihma endist wiisi edasi sadas. Käskisin teda last minu asemele panna, kuid ta ütles, et laps olla õppinud tema juures magama ja ärkawat muidu üles.

Wäljas oli juba pimedaks läinud ja ma tahtsin lampi põlema süüdata, kuid ta ütles, et pimedas olla lõbusam juttu ajada, ja nii siis jäime meie pimedas edasi istuma.

Kõue oli wahe peal järele jäänud, kuid peenikest wihma sadas ikka weel edasi ja, nagu arwata wõis, ähwardas pikaldane sadu olla, mis wahel kõuele järgneb. Et enne wihma ilm kaunis soe oli, siis oli ta ühes lapsega kaunis kergis riietes jalutama tulnud, kuid wihma tagajärjel muutus ilm kaunis wiluks.

Koju mineku eel küsis ta minu käest, kas mul mitte mõnda waba riiet ei juhtuks olewat, mida ta

wõiks lapsele ümber panna, et see ennast tee peal ära ei külmetaks. Et minul kui poissmehel peale oma riiete midagi muud ei olnud, siis pakkusin talle oma keepi, mida ta ka tänuga wastu wõttis.

Emaliku hoolsusega mähkis ta uinuwa tütre keebi sisse, siis wõttis ta sülle, kuna enne mulle raamatupaki ulatas.

Tee oli kaunis aukline ja wihma tagajärjel libedaks muutunud, ja et pimedus omalt poolt ka raskendas, siis olime sunnitud kaunis ettewaatlikult sammuma. Tee peal küsisin last enese sülle, kuid ta ütles, et ta olla lapse kandmisega juba ära harjunud ja et see talle mingisugust raskust ei tegewat.

Peagi jõudsime tema elukorteri juurde ja ma ulatasin talle raamatupaki, mida ta wastu wõttis ja magawa lapse peale pani. Jumalaga jätmisel käskis ta mind järgmisel päewal keebi järele tulla, kui minul aga seda kohe tarwis olla, siis wõida ta seda praegult kohe wabaks teha. Lubasin järgmisel päewal ise järele tulla ja ulatasin talle, head ööd soowides, oma käe, mida ta kaunis tugewaste ja kaua pigistas.

Süda täis õnnelikka tundmusi, tõttasin ma sel õhtul koju, kuid koju jõudes paistis minu korter ilma temata nii õudne ja tühi olewat, et enam toas ei maldanud olla, waid uuesti wälja wihma ja pori sisse kõndima läksin. Kui kaua ma sel õhtul wäljas wiibisin, ei mäleta ma enam, kuid koju jõudes leidsin, et üleni märg ja mudane olin.

Kaua tuli mul enne woodis ühe külje pealt teise peale pöörata, enne kui uni suutis minu üle wõimust wõtta. Ka unes kordus õhtune üleelamine mitmesugustes teisendites, kuid alati wiibisime meie seltsis.

Hommikul ärkasin weidi roidunult ja wäsinult, millele warsti kerge peawalu järgnes, kuid lõuna paiku tundsin enese juba kaunis wärske olewat.

Wihm ei olnudki weel järele jäänud, waid sadas ühtesoodu edasi, nii et õhtuse jalutamise peale mingisugust mõtet ei wõinud olla. Päewal ei tahtnud ma tema poole minna, sest siis tegi ta arwatawaste tööd, ja seda ma ei tahtnud, et ta minu pärast oleks pidanud töötegemise seisma jätma. Sellepärast otsustasin kuni õhtuni oodata ja alles siis igatsetud teekonda ette wõtta.

Kõik minu endised luuramised alewi ja küla naisterahwaste seas olid temaga tuttawaks saamise tagajärgel kadunud, nüüd mõlkus ainult tema minu mõttes ja parema otsimiseks ja leidmiseks ei olnud enam tahtmist. Temast unistasin ma iga päew ja oleksin juba ammu talle oma armastust awaldanud, kuid liiga lühikse tutwuse pärast ei julgenud ma seda sammu ette wõtta. Otsustasin weel mõned nädalad oodata ja alles siis talle oma arwamisi awaldama hakata ning temalt wastust paluda.

Sel päewal ei suutnud ma midagi kindlat ette wõtta, waid andusin nimelt enda unistustele. Pika ootamise järele jõudis wiimaks õhtu kätte ja ma hakkasin ennast külaskäigu wastu walmistama.

Panin ennast korralikult riide ning hakkasin alewi poole sammuma. Alewi poest wõtsin lapsele natukene maiustusi kaasa ja siis läksin tema poole.

Minu sisseastumisel tõusis ta laua äärest püsti, kus ta minu juurest toodud raamatuid oli lugenud, kuna laps põrandal riide peal asjadega hoolega tegewuses oli.

Peale teretamist palus ta mind akna all olewa tooli peale istet wõtta, mida ma ka tänades täitsin. Toas olid lihtsad asjad, kuid hästi maitserikkalt ja korralikkult sisse seatud. Kõik oli puhas ja korras, nii et wähematki lohakust silma ei puutunud. Niisama oli ka tema koduselt kuid puhtalt riides, kuna juuksed korralikult soetud olid. Waimustaw-ilus nägi ta koduses riides wälja, nii et ma tema pealt oma silmi mujale ei raatsinud pöörata.

Istet wõttes wabandasin, et olin oma tulekuga tema lugemist seganud, kuid ta tähendas, et ta juba päewal olla mind oma poole ootanud ja arwanud juba ise keepi ära tooma tulla, kuid otsustanud weel natukene oodata.

Wabandasin enda hilist tulekut sellega, et oli mõnesuguseid asjaõiendusi ees, mida wõimata oli edasi lükata, ja sellepärast ei saanud kudagi moodi waremalt tulla.

Ütles enese möödaläinud õhtul weel kaua ülewal olnud olewat, sest raamatut lugedes ei olla ta sugugi tähele pannud, kudas aeg ruttu mööda läinud. Päewal teinud ta natukene tööd, kuid selleks puudunud

tuju ja, et tööga weel mõned päewad aega olla, siis otsustanud tänase päewa laiseldes mööda saata.

Lõpuks tähendas weel: „Olen oma ette peremees ja teen nii moodi tööd, kudas ma omaga wälja tulen, teine lugu oleks siis, kui peaksin kellegi tööandja juures töötama."

„Alati on parem oma käe peal töötada, kui teise käsualune olla", wastasin mina.

„Olen ka mõned kuud teise juures tööd teinud, kuid seda tegin nõnda kaua, kuni mul wõimalikuks sai oma käe peal töötama hakata", ütles ta uuesti, kuna sealjuures käega juukseid korraldas.

„Kas teie kaua aega olete niimoodi töötanud?" küsisin mina, et tema minewikku wähe tundma õppida, sest siiamaani ei olnud ma weel tema minewikust midagi kindlamat kuulnud.

„Ja, juba üle kahe aasta. Peale mehe surma hakkasin ma kohe õmblusetööd tegema. Alguses oli küll weidi raske, sest et laps pisikene oli ja muist aega omale nõudis, kuid nüüd ei ole enam wiga", wastas ta, põrandal mängiwa lapse peale waadates.

„Kas teie abikaasa teile midagi järele ei jätnud, millega enda tulewikku wähe kindlustada oleks wõinud?" küsisin ma, et tema surnud abikaasa üle kindlamaid teateid saada.

„Ei, peale selle pisikese midagi!" wastas ta, lapse peale tähendades. „Mis oli, selle tarwitas ta enne surma kõik ise ära ja, mis natukene järele jäi, see kõik läks matmise kulude katmiseks. Juba tema

haiguse puhul hakkasin ma tulewiku eest muretsema, sest teadsin, et ta warem wõi hiljem ikka ära sureb. Tegin mõni aeg peale tema surma endi kodukohas tööd, kuid sealsed tööleidmise wõimalused olid niiwõrd halwad, et olin sunnitud enesele teist elukohta otsima ning kewadel warakult asusin siia elama."

„Kas siin tööd rohkem on?"

„Ja. Sest wähemalt töötan ma siin iseseiswalt ning ei ole tööandjat, kellega oma sissetulekut jagama peaksin."

„Nagu teie jutust järeldada wõib, ei taha teie mitte teise töötegija olla, waid teil on tahtmine oma peremees olla", küsisin ma.

„Teise inimese käsualune olla, on algusest saadik mulle wastumeelt olnud. Parema meelega kannataksin ennem puudust, kui et teise juurde tööd otsima lähen. Nüüd teen ma sel ajal tööd, kui ma heaks arwan, ja nõnda palju, kui minu ning lapse ülewalpidamiseks tarwis läheb, ja ei ole mul kedagi, kes mind tööle wõib sundida. Ka waba aega on minul nüüd rohkem ja ma wõin seda oma heaksarwamise järele tarwitada", wastas ta kindlal toonil.

Rääkisime weel ühest ja teisest asjast ja peagi jõudis aeg kätte, kus sunnitud olin koju minema hakkama. Lubas peagi minu poole raamatuid wahetama tulla, sest et need warsti läbi loetud saada, tema olla nimelt kirgline raamatute lugeja.

Soowisin talle head ööd ja hakkasin minema, kuid ukse pealt hüüdis ta mulle weel järele: „Kui

teil wahel aega on ja juhtute siit mööda minema, siis astuge ka minu poole sisse!“

„Tänan teid lahkuse eest!“ wastasin ma kübarat kergitades, ning hakkasin koju poole sammuma. — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Sügise jõudis juba kätte ja iga päewaga muutus meie wahekord sõbralikumaks ning juba lähemal ajal otsustasin ma talle oma plaani teada anda. Olin selles kindlas arwamises, et ta minu ettepaneku peale esialgul natukene wastu puiklema hakkab, kuid pärast ikkagi ettepaneku wastu wõtab ja minu omaks saab.

Alewi rahwas teadis juba nii mõndagi meie wahekorrast rääkida, ning nii mõnigi neiu, kes ennemalt minuga sõbralikult oli rääkinud, katsus nüüd ennast eemal hoida. Ka minu õpilane oli tunniwõtmisest ära ütelnud ja seda põhjendas ta ajapuudusega, sest tal tulla warsti ära linna kauplusesse teenima minna, kuid siiamaani elas ta ikka weel alewis.

Otsustasin talle ühes kosja ettepanekuga wäikest meelehead teha ja kihlasõrmust kinkida. Et seda alewist wõimalik osta ei olnud, siis sõitsin ma linna ja walisin ühe parematest wälja. Järgmise kokkusaamise korral otsustasin talle teada anda, mis minu hinge taga peitub, sest nüüd tundsin ma eneses selle awaldamiseks küllalt julgust olewat ja, nagu ma arwasin, wõis tal minu plaanidest aimdust olla. Kosjakäiku mõtlesin järgmisel pühapäewal ette wõtta.

Pühapäewaks oli weel paar päewa aega, selle-pärast püüdsin enne kosjakäiku temaga kokku saada, et selle kordaminekuks kudagi eeltööd teha.

Laupäewal peale lõunat tuli ta minu juurde, kuid seekord ilma lapseta ja käe otsas oli tal wäikene korw. Ütles, et tal olla mõte metsa seenele minna ja et see käik üksipäini natukene igaw olla, selle-pärast astunud minu juure sisse, et mind kaasa kutsuda.

Wõtsin tema ettepaneku tänuga wastu ja hakkasime juttu ajades metsa poole sammuma.

Seente otsimiseks oli aeg weel natukene warane, aga et iga päew wihma oli sadanud, selle taga-järel korjasime korwi lühikse ajaga seeni täis.

Täna oli ta iseäranis lõbusas meeleolus, naeris ja naljatas iga sõna juures. Ütles seenelkäimise ühe lõbusamatest ajawiidetest olema. Endises elukohas teinud ta seda igal wabal silmapilgul, kuid siin olla tal esimest korda seenel käia. Pealegi ei tundwat ta siinset ümbrust ja sellepärast otsustanud mind kaasa kutsuda.

Seeni otsides olime kaunis kaugele metsa sisse läinud. Tegin ettepaneku weidi puhata, enne kui koju poole hakkame minema. Ta wõttis selle ette-paneku wastu ja, kui meie istumiseks sündsa koha olime leidnud, hakkas ta naljatades seeni puhastama.

Mina heitsin küljeli tema kõrwale rohu peale maha ja hakkasin tema tegewust pealt waatama, kuna tema seentepuhastamisega nobedaste ametis oli.

Waikisime weidi, kuid warsti alustas ta juttu.

„Teie oleksite wist parema meelega koju jäänud, sest nagu näha, on teil minu seltsis igaw. Teie ei tahtnud minu kutsele wastu panna ja tulite sellepärast metsa kaasa."

„Nüüd eksite rängaste. Ka mina olen kirgline seenelkäija, kuid tänini ei olnud minul ühtegi seltsilist, kellega oleksin wõinud metsa seenele minna. Kui teie esiteks minule ettepaneku tegite, seenele tulla, siis wõtsin ma teie kutse rõõmuga wastu. Oleksin tulewikus wäga rõõmus, kui ehk mulle jälle nimetaksite, millal jälle metsa seenele lähete ja, kui minul wähegi aega jatkub, saan ma alati rõõmuga teie ettepaneku wastu wõtma ja ühes tulema. Olen ka mõned korrad möödaläinud suwel üksinda seenel käinud, kuid siis oli nii igaw, ja sellepärast ei ole minul ka enam tahtmist olnud seenele minna."

„Kui lugu nii on, kudas teie praegult rääkisite, siis tulen küll warsti teid oma kutsega tülitama, sest mul ei ole siin alewis ühtegi tuttawat, keda enesega kaasa wõiksin kutsuda."

„Siis pean ma enesele seente jaoks paraja korwi muretsema", wastasin ma, kuid mõtlesin eneses, et lõbusam oleks ühte korwi seeni korjata.

„Minul on siin alewis mõned tuttawat olemas, kuid nendega ei ole ma weel kuigi palju läbi käinud ja, teiseks, ei leia ma nende seast ühtegi kohast, kellega wõiksin wähe wabamalt rääkida. Kõik on nii üks-

luised ja teistsuguste waadetega inimesed, nii et nendest ükski minu nõuetele ei wasta, ja selle tagajärjel ei ole ka minul mingisugust huwi nendega sõprust soetada."

„Kas siis mina rohkem teie nõuetele wastan?" küsisin ma, et tema arwamist minu kohta teada saada.

„Teie olete rohkem tähelpanija ja suudate ajaga sammu pidada, ning meie waated elu kohta lähewad rohkem ühte, kui teiste tuttawatega", wastas ta, kuna ise puhastatud seeni sülest korwi tõstis.

„Meie ei ole weel nõnda kaua teine teisega tuttawad, et teaksime, kui palju meie waated kokku lähewad, ja siiamaani ei ole me weel kõikide ainete üle mõtteid suutnud wahetada", wastasin ma, tõustes istukile.

„Praegune otsus on ainult seniajase tutwuse tagajärjel tehtud!" lausus ta, minu otsa waadates.

„See on praegune otsus, kuid mõne päewa pärast wõite teistsugusele arwamisele jõuda!"

„Siiamaani ei ole ma weel ühtegi otsust esimese tutwuse järele teinud. Ma otsustan alles siis, kui mul isiku waadete kohta kindlamad teated on kogutud, ja siiamaani ei ole minu arwamised mind weel petnud."

„Wõib olla, et nüüd sattusite oma arwamistega eksiteele, sest korra peab ikka esimene kord olema", ütlesin ma, et juttu selle aine üle pikendada.

„Wäga wõimalik, et mõnest küljest ennast petnud olen, kuid siiski loodan, et ma oma eelarwamistele kindlaks wõin jääda. Inimene wõib nii mõneski

arwamises petetud saada, kuid oma praegust otsust olen ma ainult läbielatud nähtustest järeldanud", wastas ta, ülesse tõustes.

„Oleks wäga rõõmustaw, kui meie waated ikka kokku sünniksid ja meie tutwus selle läbi kannatada ei pruugiks. Palju kergem on siis ilmast läbi tulla, kui inimesel mõni südamesõber olemas on, kellega ta wahel oma muret ja rõõmu jagada wõib. Loodan, et meie tutwus mitte niipea purustatud ei saa ja et meie seda iga päewaga kõwendada jõuame", ütlesin ma, kuna sealjuures ka püsti tõusin.

„Aeg on hakata koju minema. Olengi natukene kauaks juba ära jäänud ja päikene hakkab peagi looja wajuma", ütles ta, seenekorwi kätte wõttes, kuna ise kleidi külge kinni hakkanud puru maha raputas.

„Nüüd lubage korw minu kätte, sest teie kandsite teda kõik see aeg", ütlesin ma, tema käest korwi ära wõttes.

Peagi jõudsime tee peale wälja ja hakkasime alewi poole sammuma. Olime umbes paar wersta alewist kaugele tulnud. Walisime kõige otsema tee, et rutemalt koju jõuda.

Tee peale jõudes, tulid meile paar tuttawat wastu, teretasid ja waatasid meile mitu korda weel tagant järele.

Alewi wahele jõudes, wõttis ta korwi oma kätte ja ütles naeratades:

„Need seened jääwad nüüd minule, kuid järgmine kord lähme teile korjama, ja siis toome hulga rohkem. Olete nõus?"

„Ja!“

„Homme peale lõunat lähen ma raudtee peale jalutama ja, kui teil waba aega juhtub olema, ſiis loodan teid ſeal näha!“ ütles ta, jumalaga jättes.

„Jumalaga, kuni homſeni!“ wastaſin ma, ning hakkaſin edaſi ſammuma.

Et weel wähe wara koju oli minna, ſiis otſustaſin ſõbra poole ſiſſe astuda. Ei olnud teda enam mõnel ajal näinud ja praeguſe meeleolu juures oli tahtmine temaga mõni ſõna rääkida.

Sõber oli kodus ja wõttis mind ſuure imestuſe-hüüdega wastu, kuna ta ſealjuures ſiniſe pliiatſiga kolm risti ukſe peale tegi.

„En' näe, ka meie kosjakandidat wälja ilmunud. Mõtleſin, et ſind enam nii pea näha ei ſaa. Sipled ju kõrwuni armastuſes ja ſellepäraſt ei ole enam aega ſõpru waatama tulla!“ ütles ta, minu kätt pigistades.

„Mis lori ſa ajad?“

„Lori. Kas ſee mõni lori on, et ſa igal õhtul „kuninganna“ pool käid ja tema ſinu juures. Arwad, et mina ſelleſt midagi ei tea? Terwe alew räägib ainult ſinuſt ja „kuningannaſt“, kuid ſina ütled, et ma lori ajan.“

Püüdſin küll ſeletada, et midagi ſelleſarnaſt pole, kuid ſõber naeris mind lihtſalt wälja ja küſis, millal pulmad olla.

„Midagi ſelleſarnaſt minul kawatſuſel ei ole ja meie praegune tutwus on ainult ajawiite peale rajatud“, wastaſin ma, kõrwale puigeldes.

Sõber teatas, et temal olla mõte lähemal ajal ära linna elama asuda, sest alewi elu olla tema tarwis liiga kitsas. Pealegi olla tal linnas koht walmis waadatud ja tulewal nädalal pidawat ta juba uude teenistusesse astuma.

Soowisin talle selleks õnne ja hakkasin minekut tegema, sest aeg oli kojuminemiseks kohane.

Toast lahkudes hüüdis ta mulle weel järele:

„Waata ette poiss, et sa õnge otsa ei sattu!"

— — — — — — — — — — — — — —

Pühapäewal läksin määratud ajaks raudtee peale, et seal temaga kokku saada, kuid ta oli juba oma tütrega kohal. Ütles enese umbes pool tundi jalutanud olewat ja olla juba arwamisel olnud, et mina ei tule.

Täna paistis ta jutuajamises wähe kinnisem olewat kui eila. Niisama puudus tal ka eilane rõõmus meeleolu.

Kodus mõtlesin talle kohe oma armastust awaldama hakata, aga kui ma kohale olin jõudnud, lükkasin selle õhtu peale edasi. Otsustasin õhtul enne kojuminemist korraks tema juurde sisse astuda ja selle-pärast oli mul tahtmine täna jalutamist waremalt lõpetada, et oma asjaga rutemalt lõpule jõuda.

Olin selles kindlas arwamises, et ta kuigi kaua ei hakka minu ettepanekule wastu waidlema ja peagi alla annab. Et ta minu kohta teistsugusel arwamisel oli, kui teiste meeste kohta, seda oli ta mulle eila ise ju tõendanud.

Tema tänane olek paistis mulle natukene wööras olewat, weel kordagi ei olnud ma teda niisuguses olekus näinud ja sellepärast pani see mind tahtmata järele mõtlema. Just täna pidi ta niisuguses meeleolus olema. Just täna, kus minul nii ülitähtis samm ees seisis, kuid lootsin tema tuju kudagi moodi parandada, sest õhtuni oli aega weel küllalt.

Olime waikides juba hulga maad mööda raudteed edasi sammunud. Laps oli meist tükki maad ette jõudnud ja noppis raudtee kraawi kaldal kaswawaid lillesid.

„Waata ette, Maimo, et sa kraawi ei kuku", hüüdis ta lapsele.

Just kui kiuste ei leidnud ma täna kohast ainet, millest oleks wõinud kõnelema hakata. Et kudagi seda piinlikku waikust lõpetada, otsustasin ükskõik millest kõnelema hakata.

„Hea, et teie täna enesele mantli selga olete pannud, ilm ei olegi nii soe, kui toast wälja waadates paistab. Mõtlesin ka ilma palituta wälja tulla, kuid nüüd oleks arwatawaste külm olnud", alustasin juttu.

„Sügise on juba käes ja sellepärast ei wõi nüüd enam ilma üliriideta wäljas käia. Tänawu tuleb meil sügise arwatawaste natukene waremalt: kõik puud hakkawad juba kollaseks minema ja peagi on lehed langenud ja talw ukse ees. Tulewad jälle pikad pimedad ja igawad õhtud, siis ei ole kudagi moodi wõimalik aega mööda saata, kui ainult

raamatute abil", wastas ta, ilma et kordagi minu otſa oleks waatanud.

„Teil on wähemalt laps olemas, kellega wõite aega mööda ſaata, kuid mina pean kui mutt wagusalt koopa ſees elama. Peale poolpimeda perenaiſe ei ole kedagi olemas, kellega wõiks aega wiita. Lapſed, kes koolimajas aſuwad, elawad teine pool koolimaja otſas ja nendeſt mul midagi kaſu ei ole. Päewal ſaab neid küllalt näha ja õhtul puudub tahtmine nendega aega wiitma minna."

„Aga ſuwel on teil ſelle eeſt jälle waba elu ja wõite ſinna minna, kuhu aga ſoowite."

„Suwekuud on kooliõpetajale lõbuſamaks ajaks, ſiis on täieline wõimalus iſe eneſele elada, kuid ſee aeg on nii üürikene ja läheb peagi lennates mööda. Kewadel ſaime meie tuttawaks ja nüüd on juba augustikuu käes. Paistab, nagu oleks meie tutwus ainult mõned nädalad keſtnud", ütleſin ma, et kõneainet meie tutwuſe peale juhtida.

„Meie paarikuune tutwus on ſügawam, kui teiste mitmeaastane ſõprus!" wastas ta, naeratades minu otſa waadates.

„Ma ei leia ſelle kudagi moodi rohkem ſügawama olewat — wähemalt teie poolt mitte", wastaſin ma, et tema arwamiſt meie wahekorra kohta teada ſaada.

„Mõned inimeſed tunnewad ühte teiſt juba aastate kaupa, kuid nad ei ole ſelle aja jooksul ſuutnud nii hästi teine teiſt tundma õppida, kui meie!"

„Mina teid küll selle aja jooksul ei ole suutnud põhjalikult tundma õppida ja, teiseks, on naisterahwaid wõimata nii lühikse aja sees enam peenemalt tundma õppida. Mõne naisterahwaga tuleb enne aastate kaupa ühes elada ja siiski ei wõi weel kindlaste tõendada, et sa teda läbi ja läbi tunned."

„Seda wõib nende naisterahwaste kohta ütelda, kes oma awaldamistes rohkem kinnisemad on, kuid mina olen oma arwamisi alati awalikult wälja ütelnud, olgu nad nii head wõi halwad kui tahes."

„See olete ainult teie!"

„Kas teie siis teiste minu taoliste naisterahwastega elus weel kokku puutunud ei ole?" küsis ta, sõrmega oma peale tähendades.

„Ei. Olen seniajani naisterahwastega wähe tegemist teinud!"

„Seda olen ma teie olekust juba märkanud, kuid huwitaw oleks teada, mispärast teie ennast seniajani naisterahwastest eemal olete hoidnud?"

„Ei ole weel tänini kohast naisterahwast leidnud, kellega oleks wõinud lähemat tutwust teha. Kõik, kelledega ma siiamaani kokku olen puutunud, on nii wastumeelsed olnud, et nad minus mingisugust huwi ei ole suutnud äratada."

„Aga minus olete siis huwi leidnud?"

„Ja!"

„Mis küljest ma siis teistest naisterahwastest huwitawam olen?" küsis ta, mulle terawalt silma waadates.

„Teie wabama ja otsekohesema oleku pärast!" wastasin ma kindlasti.

„Mis küljest ma siis wabam olen, kui teised naisterahwad?" küsis ta uuesti.

„Teie ei paenuta ennast mitte seltskondlise arwamise alla ja ei nõua mitte neid seltskondlisi wiisakuse reeglisi taga, mis teised enam-wähem haritud naisterahwad meesterahwastelt nõuawad. Ka wõib teiega teatud ainete üle palju wabamalt rääkida, ilma et sealjuures silmi maha pööraksite."

„Seltskonna otsuse alla ma ennast siiamaani weel paenutanud ei ole ja missugusel arwamisel seltskond minust on, on mulle üks kõik. Suudan ise oma üle piiri pidada ja tean, mis ma enesele lubada wõin wõi mitte. Tuleb keegi mulle mõnes asjas etteheidet tegema, küll ma siis tean, missuguse wastuse ma annan. Olen siiamaani kõik awalikult toimetanud ja ei pruugi kellegi ees oma silmi maha lüüa, liiategi weel mõne alewi elaniku ees, kes katte all igasugu mustust on walmis korda saatma. Elan ise enesele ja teiste arwamised minu kohta — olgu nad nii head kui tahes — on minu silmis null!" wastas ta weidi äritatult.

Maimo tuli jookstes meie juurde ja näitas liblikat, mis tal korda oli läinud kinni püüda.

„Sa ei tohi looma piinata, waid pead ta kohe lahti laskma!" ütles ta lapsele.

Laps täitis kohe käsku, kuid wigastatud loom ei suutnud enam lennata.

„Nii on tal kergem!" ütles ta, liblikale jalaga peale astudes.

„Hea, kui inimene suudab nii külmavereliselt seltskonna arvamise peale vaadata. Tunnen inimesi, kes endid täiesti seltskonna otsuste alla paenutavad ja püüavad niimoodi elada, kudas see seltskonnale meeldib. Viimast kui sammu, mis nad elus astuvad, arvavad nad enne ette, kas seltskond saab sellega rahul olema."

„Neil inimestel on raske elust läbi sammuda!"

„Võimata on kõikide tahtmiste järele elada. Mida rohkem inimesi sinu tegevuse järele valvavad, seda raskem on nende tahtmisi täita. Mida üks heaks kiidab, seda laidab teine, ja nii on päris võimata kõiki oma elamiseviisidega rahuldada."

„Niisugused inimesed omas elus kuigi kaugele ei jõua, ennem saavad nad vanaks ja kõdunevad ära, kui nad oma elu eesmärgile jõuavad, kui neil üleüldse elus mingisugust eesmärki olemas on."

„Minu elukutse on ka üks niisugustest, mis nõuab, et ma pean seltskonna arvamist kuulda võtma, ja et ma neid arvamisi elus juba küllalt kuulda ning tunda olen saanud, siis otsustasin kõigi nende arvamiste peale käega lüüa ja iseenese heaksarvamise järele elama hakata ning siiamaani ei ole veel keegi mulle mingisuguse asja üle etteheiteid tegema tulnud ega saa ka arvatavaste tulema."

„Aga mina olen seda juba tunda saanud!" ütles ta ükskõikselt.

„Mis asjas nimelt?"

„Nimelt sellepärast, et ma siinsete naisterahwaste-huwide kohaselt ei elawat, ja see oli kõik!" wastas ta naeratades.

„Missugusest küljest teie nende huwidele ei wasta!" küsisin ma uuesti, sest see hakkas mind huwitama.

„Lihtsalt sellepärast, et ma ei wõtwat nende jutuajamistest osa ja käiwat peaasjalikult ainult meesterahwastega läbi. Pealegi ei huwitawat mind põrmugi teiste inimeste perekondline elu ja ma olla nii mõneski asjas palju kinnisem, kui ükski teine alewi naisterahwas. Sealjuures pajatati mulle midagi minu isiklisest uhkusest wõi paremaks pidamisest, ning sellepärast ei tahtnud ma teiste omasugustega läbikäimist pidada. Ma waadata rohkem siinsete haritlaste, kui tööliste peale ja püüda ainult esimeste kilda ennast hoida. Weel palju muud sellesarnast heideti mulle ette, kuid kõike ei ole mul enam nii selgeste meeles."

Aeg oleks juba ammu koju minemiseks kohane olnud, kuid huwitawa jutu tagajärjel ei pannud meie seda sugugi tähele. Seal tuli wäikene Maimo meile ise appi ja hakkas koju kippuma, sest tema kõht olla tühjaks läinud ja ta tahta süüa ning ühtlasi olla ta käimisest ära wäsinud.

Pöörasime ümber ja hakkasime alewi poole tagasi minema. Et last mitte käimisega enam waewata, wõtsin ma ta oma sülle ja ta oli sellega kaunis rahul.

„Teile näikse laste kandmine õige meeldiwat!" ütles ta, lapse kleiti kohendades, mis süllewõtmise tagajärjel natukene ülesse oli kerkinud.

„See on ju minu elukutse!"

„Kuid nii wäikeste juures mitte!"

„Wäiksed on armsamad kui suured", wastasin ma.

„Kas kõik wäiksed?" küsis ta uuesti.

„Ainult siis, kui nad puhtad ja korralikult kaswatatud on!"

„Oleme ise ka korra pisikesed olnud, kuid kahjuks ei mäleta enam, kui puhtad", ütles ta naerulisel näol.

„Sellekordne puhtus rippus wanemate hoolitsemisest ära. Olid meie wanemad eeskujulikud ja puhtad, siis oli see kord ka meie juures maksew."

„Mina kaswasin talu tares ülesse ja, kui ma nüüd selle elu peale tagasi waatan, paistab see nii räpane ja must olewat, et tahtmata külma wärin üle ihu jookseb", ütles ta, kuna sealjuures keha wäristas.

„Maa elus on raske laste puhtuse järele walwata, liiategi weel siis, kui neid ühes perekonnas rohkem kui üks juhtub olema. Tean seda omast käest, olen ka külas sündinud ja ülesse kaswanud", wastasin ma.

„Alewi elu ma küll praegult mingisuguse hinna eest küla elu wastu ümber ei wahetaks. Suwel elasin küll maal, kuid sügisel ja talwel on see elu päris wõimata. Mitte maa töö raskus ei ole selle põhjuseks, waid see töötamine porisel ja wihmasel

ajal on nii wastik, et ihu küljes enam ühtegi puhast kohta ei ole. Kuid siiski leidub inimesi küllalt, kes linna elu selja taha jätawad ja uuesti maale tagasi pöörawad."

„Linna tööstuses on ka küllalt mustust olemas ja seal leidub palju raskemat tööd, kui põllutöö on, kuid seal ei tule ilmaski nii sügawa pori sees tallata kui maal, wäljaarwatud mõned üksikud tööstuse harud."

Rääkisime weel palju linna ja maatööliste wahekorrast ja mõnes asjas läksid meie waated selles asjas üksteisest lahku ja tõusis pisikene waielus.

Et rutemini koju jõuda, siis keerasime raudtee pealt kõrwale ja läksime läbi metsa, sest tee alewisse läheb läbi paksu põlise metsa.

„Lubage nüüd Maimo minu sülle, sest teie olete juba kandmisest wäsinud!" ütles ta ja püüdis last oma sülle wõtta, kuid ma ei lasknud seda sündida.

„Teie olete teda küllalt kanda saanud ja täna peate selle lõbu minule jätma!" ütlesin ma edasi sammudes.

„Kui see teile raskust ei sünnita, waid selle asemel koguni lõbu walmistab, siis wõite teda kuni korterini kanda," ütles ta järele tulles.

Läksime natukene waikides edasi.

„Kui mul nädala sees waba aega juhtub olewat ja mõnda uut tööd juurde ei tooda, siis lähme ühel päewal jälle seenele. Siis korjame teie tarwis seeni, sest möödaläinud korral olin ma nii häbemata ja

wõtsin, ilma et teie käest luba oleksin küsinud, kõik seened enesele."

„Naisterahwastel on ikka eesõigus!" wastasin ma naeratades.

„Kuid igas asjus mitte!"

„Nimelt missugustes mitte?"

„Wähemalt peaks kõigis asjades ühesugune õigus olema, kuid meie seltskonna reeglite järele on ainuõigus ainult meesterahwastele antud. Nii mõnegi asja otsustamises wõi teostamises peaks naisterahwastel samasugused õigused olema, kui meesterahwastel."

„Teie pidite mulle wastama, missugusel alal on naisterahwastel seltskonna elus õigused kitsendatud, kuid ei andnud mulle selle peale wastust", ütlesin ma uuesti.

„Kui ma teile selle peale praegult wastama peaksin, siis läheks meie jutuajamine selles asjas kaunis pikale. Teine kord, kui jälle kokku saame, wõtame selle küsimuse läbirääkimise alla", wastas ta puigeldes.

„Aga mispärast mitte täna?"

„Oleme juba warsti kodus ja sellepärast ei maksa meil seda küsimust täna enam läbirääkimise alla wõtta."

Maimo oli oma käe minu kaela ümber pannud ja uinus rahulikult sügawat und. Metsa tee oli juba ära lõppenud ja nüüd sammusime alewi uulitsat mööda edasi. Mõnigi wastutulija waatas

meile naeratades otsa, kuid see ei awaldanud minu peale mingisugust mõju.

Jõudsime tema korteri juurde ja ma tahtsin last tema sülle anda, kuid ta ei wõtnud wastu.

„Kui teie Maimo oma süles magama olete uinutanud, siis peate teda ka woodini kandma ning tuppa tulema!" ütles ta, toa ust lahti tehes.

Tuppa astudes panin ma magawa lapse woodisse, kuna ise woodi ette seisma jäin.

„Wäljast sisse tulles on tubane õhk nii raske ja kinnine!" ütles ta akent lahti tehes.

Tõeste tunduski toas nagu õhust puudus olewat ja palju kergem oli hingata, kui wäljast waba õhku sisse hakkas woolama.

„Kui teil enam kusagile minemist ei ole, siis wõtke palitu seljast ära ja jääge siia aega wiitma?" ütles ta, kuna sealjuures käega riidewarna peale tähendas.

„Täna olen weel waba, kuid nädala pärast tuleb juba kooliga algust tegema hakata", wastasin ma, palitut seljast wõttes.

Wõtsin tema wastu asuwa waba tooli peale istet, ja nii oli minu lootus tänaseks siiatulemiseks palju paremine korda läinud, kui seda arwanud olin.

Warsti tõusis ta püsti, wabandas, et mind natukeseks ajaks üksinda peab jätma ja läks uksest wälja.

Mõtlesin tema tagasituleku korral oma ettepanekuga esineda, sest paremat aega selleks enam küll ei leiduks, pealegi oli ta nüüd juba kaunis lõbusas meeleolus

ja nii lootsin ma, et ta minu ettepaneku wastu wõtab. Natukene raske on küll kosja ettepanekuga algust teha, kuid otsustasin seda külmawereliselt ja ilma mingisuguste kõrwalekaldumisteta teha. Täna pidi meie wahekord lõpulikult ära otsustatud saama.

„Kui teil midagi selle wastu ei ole, siis sööme täna seltsis õhtust", ütles ta, tuppa astudes ja toolile istudes. „Midagi head mul lauale panna küll ei ole, kuid sellejuures peame praegust erakorralist rasket aega tähele panema, kus meid igasugused puudused ümbritsewad," jätkas ta rääkimist edasi.

„Nüüd peab kõigiga rahul olema, mis käes on, sest walida ei ole midagi!" lisasin ma tõenduseks juurde.

Peagi oli laud kaetud ja asusime sööma. Niihästi temal kui ka minul paistis jalutamise tagajärjel hea isu olema.

„Minu juures söömise ajal sundimist ei ole ja sellepärast olete ise sunnitud selle järele walwama, et nõnda palju sööte, kui tarwis tunnete olewat. Loodan, et sellest meie kahele peaks jatkuma ja häbeneda ei maksa siin midagi", ütles ta, liha lahti lõigates.

„Sööd sa palju wõi wähe, kuid kõhutäie oled ikka wõlgu. Parem juba siis kõht tugewaste täis süüa ja alles siis wõlglasena lahkuda", lisasin ma naljatades juurde.

Kestis mõneminutiline waikus. Ainult nugade ja kahwlite töötamist oli kuulda. Et seda waikust lõpetada, alustasin juttu.

„Kas teie ise enesele süüa walmistate, wõi on teil keegi inimene, kes seda teeb?"

„Ise!" wastas ta.

„Teil jääb siis töötamiseks koguni wähe aega üle, kui ise kõiki majapidamist peate tegema", küsisin ma uuesti.

„Siiamaani olen omaga rahuloldawalt wälja tulnud, alguses oli küll natukene raske, kuid nüüd ei ole enam wiga. Laps on juba suurem ja ei tarwita enam nõnda palju aega kui ennemalt. Ainult pesu olen lasknud wäljas pesta, sest see tuleb palju odawam, kui ma seda ise peaksin tegema hakkama."

Lõpetasime söömise ja ta hakkas lauda ära koristama.

„Maimo läks ilma söömata magama, nüüd pean tema jaoks walmis panema!" ütles ta, lapse tarwis toitu taldreku peale tõstes. „Praegult ma teda küll ülesse äratama ei hakka, annan talle siis süüa, kui ta ise ülesse ärkab." Sealjuures wiis ta taldreku wäikse laua peale woodi juures.

Warsti oli laud koristatud ja, tuppa tagasi tulles, wõttis ta uuesti laua äärde istet.

Otsustasin oma asja nüüd ette kanda. Tõusin püsti ja läksin tema ette. Kätt tema õlale pannes, hakkasin weidi kogeledes rääkima:

„Nagu teie teate, olen ma poissmees ja et seda elu wähe lõbusamaks teha, otsustasin naist wõtta. Olen siiamaani hoolega neiusid silmas pidanud, kuid tänini ei ole weel ühtegi leidnud, kes minu huwisid

suudaksid rahuldada. Kui ma teid esimest korda nägin, siis tõusis minu mõttes niisugune arwamine, et ainult teie see olete, kes mind sellest wõib wälja awitada. Sellepärast otsustasin ma teile täna oma arwamist teada anda ja ühtlasi teie otsust teada saada."

Olin oma ettepaneku nõnda ette kannud, kudas kawatsenud olin ja jäin waikselt wastust ootama.

Ta waatas mulle natukene kohkunult otsa ja küsis siis naeratades:

„Miks siis just minu, kui lapsega lese peale teie pilk peatama jäi, kuna alewis noori ja jõukaid tütarlapsi küllalt olemas on!"

„Kuid minule ühtegi kohast!" ütlesin ma jutu wahele.

„Teil on siis liiga suur nõudmine oma tulewase abikaasa kohta, et ükski neiu neid täita ei suuda, ja lapsega leses leiate teie nüüd kõik need nõudmised kehastatud olewat ja olete walmis seda koormat omale kaela wõtma", ütles ta püsti tõustes.

Nii seisime mõne silmapilgu. Warsti wõttis ta tooli peal teine pool lauda istet, kuna mind istuda palus.

„Nii siis olen ma teile oma asja ette kannud ja ootan teilt nüüd wastust", küsisin ma uuesti, et ometi korra asjaga lõpule jõuda.

„Teil on siis ikka kindel mõte mind kosida!"

„Ja. Mis lapsesse puutub, siis püüan ma tema eest niisama hoolitseda, kui oma lapse eest, ja midagi

ei ole ma ilma järele mõtlemata ette wõtnud", püüdsin ma täienduseks juurde lisada.

„Kui teie just praegult minu otsust teada tahate saada, siis teatan, et ma teie soowi mitte täita ei saa, ega teie abikaasaks saada ei wõi."

„Ehk muudate enda otsust weel?"

„Ei ilmaski!"

„Aga mõne päewa wõi nädala pärast?"

„Ka aastate jooksul mitte!"

„Jääte enda otsuse juurde kindlas?"

„Ja!"

„Kas ma wõiksin teada saada, mispärast teie minu ettepanekut wastu ei wõta? Ehk on mul mõnesugused puudused juures, mis teile mitte ei meeldi, kuid mida weel wõimalik parandada oleks?" küsisin ma, et enam selgusele jõuda.

„Mitte ükski inimene ei ole puudustest waba ja kõige wähematki põhjust ei ole mul teile etteheidet teha. Olen sellepärast teiega tutwust alal hoidnud, et teie siin alewis ainus inimene olete, kellega mul wõimalik on rohkem läbi käia ja rääkida. Teie abikaasaks, nagu ma juba tähendasin, ma küll saada ei wõi, see oleks niihästi teie kui ka iseenese elu häwitamine."

„Mina pean abielu loowaks eluks, kuna teie seda elu häwitajaks nimetate", ütlesin ma, sest mulle pajstis wiimane ütelus natukene segane olewat.

„Nimelt sellepärast elu häwitajaks, et meie kuigi kaua ühe teise huwisid kaitsta ei suuda, waid warsti

ühe teisest ära tüdineme", ütles ta, seljakile tooli leeni najale lastes.

„Aga ometi olete teie ennemalt abielus olnud?"

„Kuid selle teadmisega, et ma warsti sellest kütkest wabastatud saan!"

„Teie läksite siis selle teadmisega mehele, et teie mees warsti ära sureb!"

„Ja!"

„Mis mõttel teie siis üleüldse mehele läksite, kui juba enne pulmi tema surma ootasite?" küsisin ma, sest see asi paistis mulle nii naljakas ja kahtlane olewat, et ma kudagi moodi tema waadetest aru ei suutnud saada.

„Lihtsalt sellepärast, et aga naiseks saada!" ütles ta naeratades.

„Teie peapüüe seisis siis ainult selles, et aga tüdruku nimest lahti saada, kuid sellega petsite enda abikaasat", ütlesin ma.

„See aeg mis ma temaga abielus olin, olin ma talle korralik naine ja üheski asjas ei wõinud ta mulle etteheidet teha. Enne surma seletasin ma talle kõik ära, mispärast ma üleüldse olin abielusse astunud, kuid tema ei mõistnud minu tegewust sugugi hukka", ütles ta natukene äritatult.

Ka mina äritasin ennast natukene, kuid suutsin enese üle walitseda. Püüdsin nüüd asjale niisuguse kuju anda, nagu ei oleks sellel kosimisega midagi ühist, waid nagu ajaksime meie lihtsalt abielu küsimusest juttu.

„Nagu ma aru saan, on teile minu abielusse astumise lugu ikka weel tume ja sellepärast püüan ma seda wähe pikemalt seletada“, alustas ta uuesti: „Ma läksin ainult sellepärast mehele, et wanatüdruku nimest lahti saada, sest praeguse seltskondlise korra juures waadatakse wana tüdruku, kui mõne alamal astmel seiswa naisterahwa peale. Et sellest seisukorrast wälja peaseda, otsustasin mehele minna. Pean juurde tähendama, et ma siis weel noor olin ja seltskondlisi arwamisi kuulda wõtsin. Tüdruku põlwes oli minul kosilasi mitu tükki, kuid ma lükkasin kõik nad tagasi, sest et ükski nendest minule ei meeldinud. Kui ma temaga tuttawaks sain“, sealjuures tähendas ta käega seina peal asuwa mehe pildi peale, „ja ta mulle kosimise ettepaneku tegi, siis wõtsin ma selle ettepaneku wastu, sest et tema mulle kõige rohkem nendest meeldis. Juba siis oli ta tiisikuses haige ja ta ise lootis terweks saada, aga mina olin wastupidisel arwamisel. Ma ei wõi ütelda, et ta kudagi moodi minu wastu halb oleks olnud, kõik mis ma tahtsin ja himustasin, seda püüdis ta mulle muretseda ja üheski asjus ei wõi ma temale sellepärast etteheidet teha. Nagu ma juba enne pulmi ette olin aimanud, et abielu õnn kuigi kaua ei wõi kesta ja nii läks see ka meie juures peagi täide.“

Ta tõusis toolilt ülesse ja käis mõned korrad tuba mööda edasi-tagasi ja jatkas oma jutustamist natukene äritatult edasi.

„Juba teiste inimeste abieludest olin ma tähele pannud, et abielu õnn kuigi kaua ei püsi. Mõnede juures kestab see ainult mõne nädala, kuid üle kolme-kuulist õnneaega ei ole ma weel siiamaani näinud. Et see minu juures niisamuti saab kestma, selle peale olin ma kindel, ja sellepärast oli ka minu igatsus nii lühikese abielu järele, kui wähegi wõimalik. Inimesed astuwad abielusse, ilma et nad sealjuures abielu tagamõtteid pikemalt läbi püüaksid kaaluda. Nad on wist alati sellel arwamisel, et pika peale suudab kõigega ära harjuda. Kui alles pruut ja peigmees ollakse, siis ei panda teine teise halbu külgesid tähele, ja kui mõni kõrwaline isik juhtub nende peale tähelpanemist juhtima, siis waadatakse selle kui waheletükkija peale. Nimelt ollakse selles kindlas arwamises, küll abielu suudab kõik heaks teha. Kuid abielus on lugu hoopis teisiti. Neid wigasid, millede peale ennemalt kõige wähematki tähelpanemist ei pööratud ja mida sugugi teada ei tahetud, tuleb abielus olles iga päewaga ikka rohkem ja rohkem juurde. Just need saawad komistusekiwideks abieluteel, ning iga päew, mis abielus mööda saadetakse, pillab ühe wõi rohkem kiwi tee peale. Alguses ei tunne abielusse astujad teine teist rohkem põhjalikumalt, kuid kooselamise läbi saab wiimane kui urgas inimese hinges läbikatsumise alla wõetud. See, mis ennemalt nii pisikene paistis olewat, paisub nüüd ülepeasemataks kõrgeks mäeks. Hakatakse mõlemilt poolt wigasid ja puuduseid otsima ning püütakse wastamisi etteheiteid

teha ja kõige selle tagajärjel muutub elu iga päewaga ikka rohkem ja rohkem wäljakannatamataks. Hea on, kui neid wigasid hakatakse päewawalgele tooma, kuid enamalt jaolt hoitakse nad hinge taga peidus ja see muudab wahekorra weel halwemaks. Wahel on tähtsuseta asi ees ja sellest saaks kerge waewaga üle, et seda aga salajas hoitakse, siis muutub ta lõpuks nii suureks, millest ülepeasemine ainult kokkupõrkamise läbi wõimalik on. Lõpuks hakatakse ühe teiselt wigasid otsima ja neid leitakse rohkem kui tarwis. Juba ei ole üks kui teine asi omal kohal ja iga niisugune juhtumine halwab abielu. Wiimaks hakkab mees naisele lohakuses etteheiteid tegema, on korra lapsed majasse asunud, siis muutub ka naine lohakamaks. Mees hakkab naisele teiste elu eeskujuks tooma — olgugi et see sugugi parem pole — ja muudab sellega naise elu põrguks. Nii wõtab wastikus majas aset ja selle tagajärg on alatine riid ja tüli. Niisama püüawad jälle naised meestele wastu töötama hakata ja sellega ongi abielu õnnel lõpp peal. Kui mees enesele enam mujalt lõbu ei leia, siis hakkab ta seda kõrtsist otsima; mõni hakkab jälle teise naise wõi tüdrukuga keelatud sõprust pidama, ja sellega on abielu häwitatud. Kõige selle tagajärjel on naine sunnitud toas istuma ning laste järele walwama. On naine hakkaja, siis muretseb ta enesele ka mõne ajawiite, kellega ta wõib aega wäha lõbusamalt mööda saata, kuid niisugused asjad ei suuda kuigi kaua warju katte all püsida, warsti on

nad awalikuks tulnud, ning selle tagajärg on jälle riid. Mõnedel muutub elu peale pulmi kohe wastikuks, kuid nad suudawad seda wälja kannatada ja ootawad nõnda kaua, kuni surm ükskord neid sellest kütkest tuleb peastma. Nii toowad inimesed wastamisi ohwreid ja muudawad ise eneste elu maapealseks põrguks. Kes rohkem hakkajad on, need muidugi lööwad abielu peale käega ja elawad nii edasi, kudas neil lõbusam on, kuid niisuguste inimeste protsent on wäikene."

Ta peatas natukene, jäi minu ette seisma, waatas mulle terawalt otsa ning hakkas siis jälle edasi jutustama, kuna tal paled sealjuures õhetama lõid.

„Minuga oli lugu just niisamuti. Ma teadsin juba ette ära, et ma oma mehega koos elada ei suuda. Alguses läks kõik kaunis lõbusasti, kuid see kestis ainult mõne nädala. Ma püüdsin küll kõik korralikult täita, mis minu kohus oli, kuid ikka tuli juhtumisi ette, mis nurisemiseks põhjust andsid. Iga niisugune nurisemine tõstis ainult wastikust minu hinges tema wastu elule, ja mis korra seal maad oli wõtnud, sellest enam kudagi moodi wabaneda wõimalik ei olnud. Ma püüdsin kõike seda ära kannatada, sest ma teadsin, et see kuigi kaua niimoodi ei saa edasi kestma, sest et surm meie wahele warsti asub ja selle elule lõpu peale teeb. See wastikus wõi jälkus läks iga päewaga ikka suuremaks ja suuremaks, ainult siis suutsin ma wähe wabamalt hingata, kui teda toas ei olnud. Tuli ta aga tuppa, siis muutus

ka õhk hingamiseks raskeks ja ma olin sunnitud akent lahti tegema, et wärsket õhku sisse lasta. Oleks minu mees elujõuline inimene olnud, siis ei oleks ma küll sedagi aega suutnud temaga koos elada, aga et ma teadsin, et ta warsti surmale suigub, siis püüdsin ma weel nõnda kaua kannatada ja oodata, kuni surm meie wahekorrale lõpu peale teeb. Iga päewaga muutus elu wäljakannatamataks ja ma püüdsin nõnda palju kui wõimalik oli temast eemal hoida ning wõtsin selleks ka igasugused abinõud tarwitusele. Tema käis minuga küllalt õrnalt ümber, kuid siiski ei suutnud ma temaga kudagi moodi ära harjuda ja iga niisugune õrnuse awaldamine suurendas ainult wastikust. Kui ma tundsin, et emaks hakkan saama, siis püüdsin ennast tulewase lapse warju ära peita, et aga abielu kohustest peaseda. Muidugi sai tema selle läbi nii mõneski asjas piina tunda, kuid awalikult ma talle sellest märku ei annud, et ma teda ei salli, ega temaga koos ei suuda elada. Peagi harjus ta sellega ära ja jättis mind rahule. Tuli aeg, kus ta enam woodist lahkuda ei jõudnud ja ma teda igas asjas awitama pidin. Kõike seda toimetasin ma hea meelega, olgugi et see wahel ülejõu käiwaks muutus ja et wäikene laps ka oma jagu aega enesele tarwitas. Juba tema põetamise ajal olin ma sunnitud enese tulewiku eest hoolt kandma hakkama, niisama nõudis ka tema minult ainelist abi ja kõike seda püüdsin ma hea meelega täita, et mitte tema wiimast silmapilku raskendada.

Tema põetamise ajal käisid teised inimesed meid waatamas ja halatsesid minu ja wäikese lapse pärast, et mis hakkame meie tema surma korral peale. Kui wastik see mulle kõik oli. Hea meelega oleksin nad kõik eemale saatnud, aga et nad minu abikaasa sugulased olid, siis püüdsin ma kõike rahulikult ära kannatada. Nende arwates oli naine olewus, kes ainult mehe kulul suudab elada ja keda mees on kohustatud toitma ning katma. Kui wastikud on minule niisugused inimesed ja nende arwamised. Neil ei ole elu kohta mingisugust eesmärki, nad püüawad ainult selle järele käia ning talitada, mis mees neile ette ütleb. Nad waatawad meeste, kui ühe käskiwa olewuse peale, ega ole neil mingisugust tahtmist ega püüdmist midagi eneste pea järele talitada. Ainult mehes näewad nad isikut, kes suudab perekonda ülewal pidada ja kelle surma korral kõik kokku wõib wariseda. Kui peata kanad jooksid nad minu mehe surma puhul ümber. Selle asemel et midagi surnu juures matmise tarwis korda seada, hakati minu tulewiku pärast halatsema. Mis oleksid nad siis teinud, kui see nende mees oleks olnud? Nad oleksid wist käsa taewa poole ringutanud ning sealt enestele abi ja tuge alla paluma hakanud. Niisugused naised on meestele ainult raskuseks ja koormaks kaelas ja walawad tema hingesse teatud mõedul sappi. Praeguse aja naine peab tingimata ajakõrgusel seisma, ega tohi mees tema üle walitseja ega käskija olla. Tuleb abielus ühe teise üle walit-

semist ette, siis on sellega ka abielu õnn häwitatud. Wabal alusel peab abielu rajatud olema ja kui see puudub, siis on abielus wõimata õnne leida."

Nüüd peatas ta, astus mõned sammud tagasi ja läks siis tooli juurde teine pool lauda ning istus selle peale.

„Need olid minu waated abielu peale ja ühes sellega olen ma püüdnud teile kõik ära seletada, mis mind mehele sundis minema ja mispärast ma seekord selle sammu ette wõtsin."

„Aga ometi on elus abielupaarisid küll ja küll olemas, kes õnnelikult elawad ja sellepärast ei ole teie otsus mitte kõikide kohta maksew", ütlesin mina.

„Ma olen juba 30 aastat wana, kuid siiamaani ei ole minu silma weel ühtegi abielu paari puutunud, keda ma wõiksin õnnelikuks nimetada. Pealiskaudse waatamise järele wõib küll otsustada, et nad ei tea kui hästi elawad, kuid püüdke sügawamat pilku nende perekondlisesse elusse heita, siis näete, et see õnn ainult wälisel küljel elab, kuid seespidi on kõik mäda. Needsamad wead ja puudused tulewad igalt poolt nähtawale, kuid ilma ees suudetakse seda ilusasti kinni katta, et pealiskaudse waatamise järele seda täieste õnneks wõib pidada. Siin majas elawad kuus abielu paari, kuid ühtegi nendest ei wõi ma õnnelikuks nimetada. Kõikides nendes perekondades walitsewad needsamad puudused, mis ma juba eelpool nimetasin. Nende inimeste hinges on tühjus maad wõtnud ja nad oskawad seda teiste inimeste eest

hästi warjata. Niisama tunnewad nad endi abielude üle piina, kuid suudawad seda enestele pidada, ega taha omi mõtteid teistele awaldada. Nad kannatawad selle abielu õnne all wist weel rohkem, kui mina omal ajal kannatasin, kuid nad suudawad seda eneste teada pidada. Nad häwitawad ise endid selle juures, wiiwad ise endid ohwriks abielu altarile, kuid ei suuda wõi oska seda elu parandada, wõi puudub neil selleks koguni tahtmine ehk julgus."

„Teie otsustate täna liiga karmilt abielu üle, kuid ometi peawad sellel elul omad head küljed ka olema. Teie olete esimene inimene minu elus, kes niisugust arwamist abielu kohta awaldab," ütlesin ma, sest et tema arwamised ja wäited minule kahtlased paistsid olewat.

„Elus wõib küll õnnelikka abielusid olla, kuid nende protsent on niiwõrd pisikene, et seda sugugi arwesse ei maksa wõtta. Esimesed nädalad wõi kuud peale abielusse astumist on küll õnnelikud, kuid pika peale muutuwad nad õudsemaks. Mida rutemine nad ühte teist suudawad tundma õppida, seda kiiremine hakkab elu alla mäge minema, ja kui ta korra weerema on hakanud, siis ei suuda teda ükski asi oma endistesse roobastesse tagasi tõsta. Mõni püüab küll seletada, et lapsed olla abielusse õnnetoojaks, kuid see arwamine on niisama ekslik, kui kõik nende arwamised abielu kohta. Ainult abielu seowad lapsed kõwemine kokku, kuid piina ei

wähenda nad sugugi, waid aitawad seda koguni mõnest küljest suurendada."

„Teie eitate siis abielu ja waatate selle, kui eneseohwerdamise peale", küsisin ma.

„Teie tahate minu arwamist selle kohta teada saada, mispärast inimesed abielusse astuwad. Enesearmastus on selle põhjuseks ja igaüks kosib ainult selle pärast, et aga temal hea oleks. Mõlemad abielusse astujad loodawad, et neil hea saab olema ja nii põhjeneb abielusse astumine ainult lootuses headuse peale, kuid enamalt jaolt on see lootus ekslik. Enesearmastus sunnib inimesi abielusse astuma, aga mitte ligemisearmastus, nagu seletada püütakse."

Ta peatas ja waatas mulle mõttes otsa, kohendas oma juukseid, mis natukene segamine olid läinud ning hakkas siis uuesti edasi rääkima.

„Mulle tehtakse tihti peale etteheiteid, et ma teiste inimestega läbi ei käi. Mõni nimetab seda uhkuseks ja on selles kindlas arwamises, et ma ei tahtwat alama rahwaga läbikäimist teha ja pidada ennast paremaks. Mul on wõimata teiste inimestega läbi käia, liiategi weel mõne abielu paariga. Alguses, kui siia elama asusin, puutusin mõnedega lähemalt kokku ja mis ma nende elus tähele panin ja kuulsin, see sundis mind sellele läbikäimisele lõppu peale tegema. Minu kuuldes hakkasid mehed naistele lohakuses ja mõnes muus asjas etteheiteid tegema ja alati püüti mind eeskujuks seada, et kudas minul

olla wõimalik kõike korralikult toimetada. Kõike seda oli minul piinlik wälja kannatada, sest naised hakkasid minu peale põlgawa pilguga waatama. Minus nähti abielu lõhkujat, sest et niisugune eeskujuks seadmine nendele ei meeldinud, ja kõigi selle tagajärjel arwasin ma paremaks nendega mitte läbikäimist pidada, et keegi ei wõiks mulle etteheidet teha, nagu püüaksin mina nende abielu kuradiks olla".

Ta tõusis toolilt ülesse ja läks keskpaika tuba ning hakkas jälle rääkima.

„Nüüd olen ma teile enda waateid abielu kohta täielikult awaldanud ja ühtlasi teatanud, mispärast ma abielusse ei taha ega suuda astuda. Minu arwates on palju parem lesena edasi elada kui uueste mehele minna. Mehel olles pean ma niisamuti tööd tegema ja wahel weel rohkemgi, ja pealegi tuleb warsti aeg, mis selle elu wäljakannatamataks muudab. Ennast teise pärast ohwerdama hakata oleks lollus ja sellepärast arwan ma paremaks oma praegust elupõlwe mitte abielu wastu ümber wahetada."

Ta lõpetas oma rääkimist ja jäi nagu wastust oodates minu ette seisma.

Kõik praegult kuuldud mõtted abielu kohta keerlesid segamine minu peas ringi, nii et ma kudagi moodi neid küsimusi ühe teisest ära lahutada ei suutnud. Wastuwaidlemiseks puudusid mul tõendused, et tema poolt ette toodud wäiteid ümber lükata.

„Teie otsus on siis, mitte kunagi enam abielusse astuda!" ütlesin ma mõne minutilise waheaja järele,

kuna ise sealjuures tahtmatalt püsti tõusin ja tema ette seisma jäin.

„Mitte kunagi!"

„Ka aja jooksul ei saa teie seda otsust muutma?" küsisin ma uuesti.

„Ei!" wastas ta kindlaste.

„Ja jääte enda otsuse juurde kindlaks".

„Ja!"

Ma istusin uuesti toolile, kuna tema mõned korrad tuba mööda edasi-tagasi käis ja siis teine pool lauda istet wõttis. Ta oli natukene äritatud, kuid, nüüd hakkas see juba lahkuma. Ka mina olin oma endise külmawerelsuse tagasi saanud.

Waikisime natukene aega ja siis alustasin mina uuesti juttu.

„Kas olete nüüd minu peale pahane, et teile niisuguse ettepanekuga esinesin?"

„Ei. Ma aimasin seda juba ette ja sellepärast ei tulnud teie ettepanek mulle sugugi ootamatalt", wastas ta rahulikult.

„Kas meie sõpradeks wõime edasi jääda?" küsin ma kindlalt ja rahulikult.

„Ainult selle tingimisega, et teie oma tänast ettepanekut enam ei korda", wastas ta.

„Ma ei saa seda enam tegema!"

„Teie ehk loodate seda aja jooksul kätte wõita, mis täna korda ei läinud, kuid selle peale ütlen ma, et see asjata lootus oleks. Niisamasuguse wastuse saan ma teile ka aastate pärast andma ja sellepärast

oleks kõige parem, kui teie kohe püüaksite ennast sellest mõttest wabastada. See, mis teil täna korda kätte saada ei läinud, seda sõprusega ega kawalusega teie ka ei wõida. Sõpradeks wõime meie küll jääda ja selle wastu mul midagi ei ole, kuid tänase mõttega mulle enam ärge läheneda püüdke. Olete sellega nõus, siis loodan ma teid weel tihti oma juures näha, sest heast sõbrast suudan ma palju rohkem lugu pidada, kui abielu läbi seotud mehest."

Ma tõusin toolilt ülesse ja läksin tema juurde. Panin jälle käe tema õlale, nagu seda alguses olin teinud. Waatasin talle natukene aega terawalt silmi, kuna minu rinnus torm mõllas.

„Jääme siis jäädawateks sõpradeks ja olgu tänane wahejuhtumine peagi unustatud?" ütlesin ma weidi surutud healel, kuna käe wälja sirutasin.

Ka tema tõusis ülesse, waatas mulle kurwalt otsa, wõttis minu käe wastu ja surus seda tugewaste ning ütles siis rõhutud healel:

„Unustame kõik, mis täna on olnud, ja püüame tulewikus teine teisele head sõbrad olla. Hea sõber on elus wahel palju kasulikum kui . . ."

Ta istus toolile ja kaks pisarat walgusid mööda põski alla.

Mind wapustas see nähtus ja ma olin niisama rõhutud kui temagi.

Waikisime mõlemad, sest meil oli mõtetega küll ja küll tegemist. Järsku tuli mul sõrmus meelde,

mida kihluse otstarbeks olin kaasa wõtnud. Ma wõtsin sõrmuse taskust wälja ja panin tema ette laua peale.

„Selle sõrmuse tõin ma küll teise otstarbe pärast kaasa, kuid nüüd olgu ta meie sõpruse sidemeks ja ma loodan, et teie minu pisikest kingitust mitte tagasi ei lükka, waid ta wastu wõtate", ütlesin ma püsti tõustes.

Ta wõttis sõrmuse wastu ja pistis sõrme. Naeratas läbi pisarate ja ütles:

„Jäägu ta nüüd meie sõpruse sidemeks!" seal-juures ulatas mulle üle laua käe, milles sõrmus säras.

Ma wõtsin käe ja surusin selle tugewaste wastu huuli, mida ta ka sündida laskis. Waikides seisime mõlemad püsti ja kumbki ei tihkanud rääkida, sest et mõtetega küllalt tegemist oli.

Peagi toibusin ma, pigistasin weel korraks tuge-waste tema kätt ja, head ööd soowides, sammusin ukse poole.

„Head ööd teile ka!" hüüdis ta järele, „kuid pidage minu otsust meeles."

Õues wõttis mind jahe tuul wastu ja pikkamööda hakkasin ma kodu poole sammuma.